

[Ministeren for kulturelle anliggender]

dade præstationer i økad udstrækning er resultatet af kollektive indsatser af flere opphovsmænd.

Som resultat af den tekniske udviklingen tilkommer stændigt nye former for utnyttjande af opphovsrættsligt skyddede verk. Som eksempel kan nævnes fotokopiering, mikrofilmning, bandinspelning og videogram samt datamaskiner, kabel-TV og kommunikationssatellitter. Sådanne nye former muliggør økad spredning og vidgat utnyttjande af resultatet af kunstnerligt skapende, vetenskaplig forskning og annat intellektuelt arbejde. Det er givetvis ett allmänt intresse att dessa möjligheter tillvaratas. Samhällsutvecklingen har i de flesta länder medfört ett ökat behov av att kunna använda opphovsrættsligt skyddat material för information och andra ändamål i olika former av offentlig verksamhet, såsom undervisning, forskning och förvaltning. Även inom det privata näringslivet föreligger sådana behov. Användningen sker ofta med anlitande av moderna tekniska hjälpmedel.

Opphovsmændene är i allmänhet intresserade av att deras verk blir utnyttjande och de kan därför inte ha noget interesse av att den opphovsrættslige lagstiftningen hindrar en naturlig tillgång till deras verk. De moderna tekniska hjælpmedlen kan på en del områder inte användas för mångfaldigande og spredning af opphovsrættsligt skyddede verk om samtykke från opphovsmændene krævs for varje enkelt utnyttjande. Det bør også fremhæves at den tekniske udviklingen har medfört att det blivit svårere for opphovsmændene at hævde sine rettigheder, eftersom utnyttjandet af deres verk ofta inte kan kontrolleras. Det er af praktiske skål næstan omøjligt at kontrollere t.ex. om bøcker eller noter mångfaldigas gennem fotokopiering for anvendning i en større men sluten krets af personer.

Motsvarande gäller om en radio- eller televisionsutsänding eller en grammofoninspelning tas upp på ljud- eller videoband, i vart fall om banden inte distribueras i kommersiella sammanhang. Erfarenheten visar också att nya tekniska hjälpmedel faktiskt används for spredning af skyddede verk på ett sätt som står i strid mot gällande lagstiftning. Med fortsatt teknisk udvikling får det antas att det blir allt vanligare at verk utnyttjas i former som opphovsmændene inte kan effektivt kontrollere.

Opphovsrættens konstruktion som en individuel rätt for opphovsmændene att förfoga över sitt verk har således sine brister netop det gæller at berede opphovsmændene ersættning for anvendningen af deres verk. Det principielle krav på samtykke från opphovsmændene som lagstiftningen oppstæller medför også at verken inte anvendes i den udstrækning som är muligt, eftersom de presuntive anvænderne kan finde det besværligt og tidsødende at få ett avtal med verkets opphovsmænd eller opphovsmænd till stånd. I de fall då flere opphovsmænd eller utøvande kunstnere har rätt att förfoga över ett verk, og rettighederne inte har samlats på en hand, såsom kan vara fallet t. ex. med ett televisionsprogram, kan förhandlingerne om ett avtal ta lång tid og stjælpas af at någon eller några af opphovsmændene eller de utøvande kunstnererne vægrer at ge sitt samtykke till den nye anvændningen. Hærigennem hæmnes ett ændamålsenligt utnyttjande af de tekniske mulighederne. Dette får negative vækninger for både opphovsmændene- og utnyttjarsiden.

I syfte att försöka lösa en del af de nämde svårigheterna har opphovsmænd og andre rettsinnehavere redan nu på vissa områder skapat organisationer som i förhållande till utnyttjarna af deres verk är bemyndigede at handle på den enskilde rettsinnehaverens vægner. Dette gæller inte minst på musikområdet, där organisationer kan sägas handha förvaltningen af all skyddad musik. Vidare har man i lagstiftningen inført begrænsninger i ensamrættene gennem s. k. tvængs- og avtalslicenser. Dessa innebær at opphovsmændens ensamrætt på några områder har reducerats till en rätt till vederlag. På senere tid har man også försøkt finde løsninger som innebær at kraven på individuell samtykke af varje opphovsmænd og individuell ersættning efterges till förmån for ett kollektivt system. Således har i Sverige staten og ett stort antal organisationer inom det opphovsrættslige området træffat ett avtal om mångfaldigande inom skolvæsendet. Enligt avtalet har lærerne i skolerne rätt at utan samtykke af rettsinnehavere kopiere i betydende udstrækning utöver vad som følger af opphovsrættslagen. Staten utger ersættning for kopieringen till en af opphovsrættsoverorganisationerne opprættede ideell förening, som beslutar om medlens fördeling. Avtalet utgår